

Некоторые вопросы теории и истории советской криминалистики / В. П. Колмаков // Криминалистика и судебная экспертиза : сб. науч. работ. – Вып. 3. – Х. : Харьков. книжно-газет. изд-во, 1950. – С. 4–14. **5.** Дулов А. В. Основы психологического анализа на предварительном следствии / А. В. Дулов. – М. : Юрид. лит., 1973. – 168 с. **6.** Курс криминалистики. Общая часть / отв. ред. Корноухов В. Е. – М. : Юристъ, 2000. – 792 с. **7.** Криминалистика : учеб. для вузов / [Аверьянова Т. В., Белкин Р. С., Корухов Ю. Г., Россинская Е. Р.] ; под ред. Р. С. Белкина. – М. : НОРМА–ИНФРА–М, 1999. – 990 с. **8.** Стулин О. Л. Как препятствовать противодействию расследованию / О. Л. Стулин // Законность. – 2000. – № 2. – С. 26–29. **9.** Дементьев В. В. Соотношение противодействия расследованию, сокрытия и инсценировки преступления / В. В. Дементьев, В. В. Степанов // Материалы международной научной конференции «Актуальные проблемы криминалистики на современном этапе». – Ч. 2. – Уфа : РИО БашГУ, 2003. – С. 133–137. **10.** Лузгин И. М. Способы сокрытия преступления и их криминалистическое значение / Лузгин И. М., Лавров В. П. – М. : Акад. МВД СССР, 1980. – 30 с. **11.** Белкин Р. С. Курс советской криминалистики / Р. С. Белкин. – Т. 3. – М. : Юрид. лит., 1979. – 407 с. **12.** Стулин О. Л. Тактические основы преодоления умышленного противодействия расследованию преступлений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Стулин Олег Леонидович. – СПб., 1998. – 25 с.

Надійшла до редколегії 16.05.2011

Рассмотрены взгляды учёных в криминалистике на понимание преодоления противодействия расследованию, что предоставило возможность дать его определение и раскрыть его содержание. Кроме того, выделены уровни действенной и эффективной системы мероприятий преодоления противодействия расследованию и рассмотрению дел.

The author considers scientists' points of view in the sphere of criminalistics according to overcoming counteraction to investigation that made it possible to give its definition and expose its content. Besides, the levels of the effective system of measures of overcoming counteraction to investigation and consideration of cases are distinguished.

УДК 343.13(477)

О. Ю. Татаров, Д. М. Мірковець

ВІДНОВЛЕННЯ НАЧАЛЬНИКОМ СЛІДЧОГО ВІДДІЛУ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА У ЗАКРИТІЙ КРИМІНАЛЬНІЙ СПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Аргументовано право начальників слідчих відділів відновлювати досудове слідство у закритій кримінальній справі, визначено відповідні підстави для цього. Запропоновано зміни до КПК України щодо розширення процесуальних можливостей по керівництву досудовим слідством.

В умовах реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні має бути вдосконалено функціонування багатьох галузевих інститутів, у тому числі й інституту відновлення досудового слідства у закритій кримінальній справі.

© Татаров О. Ю.,
Мірковець Д. М., 2011

Незважаючи на те, що відновлення слідчих дій у закритій справі в цілому сприймається негативно, наявність такого інституту забезпечує можливість максимального захисту конституційних прав та інтересів потерпілих осіб [1, с. 5].

Згідно зі ст. 216 КПК України, досудове слідство в закритій кримінальній справі може бути відновлене у межах встановлених строків давності притягнення до кримінальної відповідальності постановою прокурора, начальника слідчого відділу, а у випадках, передбачених ч. 3 ст. 236⁶ КПК України – постановою судді.

Тобто, після введення в дію нової редакції ст. 216 КПК України («Відновлення слідства в закритій справі»), начальникам слідчих підрозділів фактично надане процесуальне право виносити постанови про відновлення досудового слідства в закритих кримінальних справах. Раніше, до прийняття Закону України № 2857-XII від 15 грудня 1992 р. «Про внесення доповнень і змін до деяких законодавчих актів України» [2], таким правом наділялись лише прокурори.

Надання подібних повноважень начальнику слідчого відділу викликало серйозну дискусію серед вчених-процесуалістів і практиків. Частина з них підтримують законодавця у розширенні процесуальних можливостей по керівництву досудовим слідством, інші – навпаки, заперечують це право, навіть незважаючи на те, що воно прямо передбачене КПК України.

Проблемою є те, що процедура відновлення досудового слідства в закритій кримінальній справі за ст. 216 КПК України чітко не визначена.

Зокрема, найбільше суперечок пов'язано з наступними питаннями: чи повинно бути рішення про скасування постанови про закриття справи складовою частиною постанови про відновлення слідства в закритій кримінальній справі (оскільки у ст. 216 КПК України мова йде лише про одну «постанову прокурора, начальника слідчого відділу, судді»); чи взагалі потрібно скасовувати постанову про закриття кримінальної справи, чи достатньо лише винесення постанови про відновлення досудового слідства; якщо потрібно виносити «постанову про скасування постанови про закриття кримінальної справи та відновлення слідства», то чи наділений начальник слідчого відділу повноваженнями скасовувати постанови слідчого та свої власні; чи потрібна згода прокурора на винесення начальником слідчого відділу постанови про відновлення слідства в закритій справі, якщо прокурор жодних рішень у ній не приймав і письмових вказівок не давав; у яких конкретних випадках та за яких підстав начальник слідчого відділу вправі відновити досудове слідство тощо?

Внаслідок неоднозначного розуміння деякі начальники слідчих підрозділів допускають порушення під час застосування положень ст. 216 КПК України, що в результаті призводить до помилок під час застосування інших статей кримінально-процесуального закону. Про це свідчить і аналіз слідчої практики [3].

Дослідженню питань закриття та відновлення досудового слідства присвячені роботи таких зарубіжних і вітчизняних науковців, як Ю. П. Аленін, Ю. М. Грошевий, А. Я. Дубинський, М. В. Жогін, Л. М. Лобойко, М. М. Михеєнко, І. А. Петрухін, О. П. Рижаков, В. М. Савицький, Р. Ю. Савонюк, М. С. Строгович, Н. Ф. Фаткуллін, С. А. Шейфер, та інших, що сприяло підготовці багатьох слушних пропозицій з удосконалення кримінального судочинства.

Однак деякі вкрай важливі та необхідні питання потребують додаткового вивчення, зокрема положення ст. 216 КПК України в частині повноважень начальника слідчого відділу, що і є метою статті.

Нині в Україні лише слідчими ОВС щороку приймається майже 6 тис. рішень про закриття кримінальної справи, при чому це негативне явище має тенденцію до зростання. Так, у 2009 р. було закрито 5384 кримінальних справи (2,93 % до числа закінчених слідчими), а у 2010 р. – вже 5940 кримінальних справ (3,31 %) [4].

Чимало складених слідчими постанов про закриття провадження необґрунтовані, незаконні та взагалі «дуже низької якості». Закономірно, що значна частина з них скасовуються.

За узагальненням Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства, що регулює закриття кримінальних справ», встановлено, що слідчі під час вирішення питання про закриття кримінальної справи досить часто допускаються серйозних помилок.

Так, інколи в резолютивних частинах постанов про закриття кримінальних справ вони вказують взаємовиключні підстави. Зокрема, у постанові про закриття справи, направленої до Іршавського районного суду Закарпатської області, за фактом крадіжки майна з кіоску Довженківського лісокомбінату слідчий зазначив, що справа підлягає закриттю з двох підстав: у зв'язку із закінченням строків давності та за відсутністю складу злочину.

Нерідко працівники органів досудового слідства під час закриття справ посилаються на норми закону, які втратили чинність. Так, слідчі Криничанського району Дніпропетровської області, виносять постанову про закриття справи, посилалися на п. 3 ч. 1 ст. 6 КПК, хоча ця норма закону вже не діяла (виключена на підставі Закону від 12 липня 2001 р. № 2670-III).

Деякі слідчі помилково розуміють зміну обстановки (ст. 7 КПК) як перебування особи у місцях позбавлення волі за вчинення іншого злочину. Такі порушення допускали органи досудового слідства Новоград-Волинського району Житомирської області, Яворівського району Львівської, м. Терехова Тернопільської області тощо.

Не всі слідчі при підготовці постанов враховують, що відповідно до ст. 48 КК (у зв'язку зі зміною обстановки) справи підлягають закриттю лише стосовно осіб, які вперше вчинили злочин [5].

Як свідчить Аналіз стану дисципліни і законності в органах досудового слідства МВС України за 2010 рік [6] нерідко працівники слідчих підрозділів ОВС умисно неправомірно закривають кримінальні справи, тим самим вчиняючи дії, які не лише дискредитують звання працівника міліції та імідж міліції в цілому, а й підпадають під ознаки злочинів.

Зокрема, 31 травня 2010 р. прокуратурою Луганської області порушено кримінальну справу за ч. 3 ст. 364 та ч. 1 ст. 366 КК України відносно заступника начальника одного зі слідчих відділень УМВС України в Луганській області, який під час провадження досудового слідства у кримінальній справі за обвинуваченням К. підробив свідоцтво про його смерть та, на підставі п. 8 ст. 6 КПК України, виніс постанову про закриття кримінальної справи.

У подальшому цю постанову було скасовано, слідство відновлено, а працівника слідчого підрозділу засуджено до п'яти років позбавлення волі.

Такі помилки та зловживання слідчих непоодинокі. У результаті – саме вони зумовлюють відновлення досудового слідства.

У деяких регіонах, реалізуючи своє право на відновлення досудового слідства, начальники слідчих відділів виносять лише постанову про відновлення досудового слідства, не вирішуючи належним чином питання щодо скасування попереднього рішення слідчого про закриття провадження у справі.

Однак, у такому випадку постанову про закриття справи автоматично не скасовується. І фактично вона надалі вважається чинною.

Таким чином, постають питання щодо правомірності проведення розслідування у справі, в якій є не скасована постанову про закриття. Під час направлення таких справ до суду з обвинувальними висновками майже у 97 % випадків їх повертають для провадження додаткового розслідування*.

---

* Дані отримано внаслідок проведеного у 2010–2011 рр. Головним слідчим управлінням МВС аналізу якості розслідування кримінальних справ слідчими підрозділами органів внутрішніх (вивчено 575 кримінальних справ, повернутих слідчим для провадження додаткового розслідування).

Досудове слідство може бути відновлене лише після попереднього скасування уповноваженою посадовою особою постанови слідчого про закриття провадження в кримінальній справі. Адже не скасована постанова про закриття кримінальної справи за тим же обвинуваченням відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 6 КПК України є однією з обставин, що виключає провадження у кримінальній справі.

Таким чином (хоч це прямо не визначено у ст. 216 КПК України), при реалізації права на відновлення досудового слідства у всіх випадках необхідним є й вирішення «долі» постанови про закриття справи.

Найбільш доцільно це робити шляхом винесення однієї постанови – «про скасування постанови про закриття кримінальної справи та відновлення досудового слідства». Саме така назва цієї постанови згадується в ч. 4 ст. 215 КПК України, яка регламентує повноваження прокурора під час розгляду скарги на постанову слідчого про закриття кримінальної справи.

Як свідчить слідча практика, проблемою є й те, що окремі прокурори вважають, що процесуальні дії керівників слідчих підрозділів під час винесення постанов про відновлення слідства в закритій справі нібито є незаконними, оскільки дані особи не наділені процесуальними повноваженнями про скасування постанов слідчих про закриття кримінальних справ.

Зазначене стало можливим внаслідок недосконалості кримінально-процесуального законодавства, що виражається, в першу чергу, в неузгодженості положень ст. 114¹ і ст. 216 КПК України щодо повноважень начальника слідчого відділу по керівництву досудовим слідством.

Однак, ст. 114¹ КПК України містить «не вичерпний перелік» повноважень начальника слідчого відділу.

У такому випадку можна припустити, що законодавець, наділивши начальника слідчого підрозділу правом відновлювати слідство, фактично «надав» йому й можливість скасовувати постанови про закриття справи. Оскільки іншого легітимного механізму щодо відновлення досудового слідства начальником слідчого відділу норми ст. 216 КПК України не передбачають.

Частина процесуалістів заперечують такі процесуальні можливості начальника слідчого відділу, обґрунтовуючи свою позицію тим, що право скасовувати постанови про закриття справи належить виключно прокуророві (ст. 227 КПК України). У свою чергу під час вирішення питання про відновлення досудового слідства начальником слідчого відділу вони пропонують йому звертатися до прокурора (для скасування постанови про закриття справи).

Так, Ю. А. Гришин взагалі зазначає, що позиція законодавця щодо переліку суб'єктів, правомочних відновлювати досудове слідство у закритій кримінальній справі (прокурор, начальник слідчого відділу і суддя) має суперечливий характер, обумовлений недосконалістю юридичної техніки формування змісту розпоряджень ст. 216 КПК України та їх невідповідністю положенням ст. 114¹, 215 і 236⁶ КПК України [7].

Однак, на нашу думку, подібні міркування є не зовсім вірними. Адже для чого передбачати у КПК України повноваження начальника слідчого відділу по відновленню досудового слідства, якщо фактично він не зможе їх використовувати без згоди на те прокурора, що виражається у винесенні рішення про скасування постанови слідчого про закриття справи. Відповідно, якщо прокурор не винесе такої постанови, начальник слідчого відділу не зможе відновити слідство.

На підставі системного аналізу норм КПК України слід зробити висновок, що відновленню досудового слідства в закритій справі завжди повинно передувати прийняття компетентною особою рішення про скасування постанови про закриття провадження у кримінальній справі. А оскільки начальник слідчого відділу згадується серед суб'єктів, які уповноважені відновлювати досудове слідство, то – можна припустити, що він все-таки вправі скасовувати постанови слідчого про закриття кримінальної справи. І хоча таке його повноваження прямо й не передбачене законом, але воно впливає зі змісту ст. 216 КПК України. У зв'язку з цим вважаємо спірними твердження про те, що скасування постанови слідчого про закриття кримінальної справи є виключним правом прокурора.

Однак, слід наголосити, що це лише припущення! І таким воно буде залишатися до врегулювання проблеми відновлення досудового слідства у закритій кримінальній справі на законодавчому рівні. Адже начальник слідчого відділу, як і кожен учасник кримінального судочинства, здійснює свою діяльність відповідно до імперативного принципу публічного права – «дозволено лише те, що прямо передбачено законом»*. А оскільки начальнику слідчого відділу «прямо не дозволено» скасовувати постанови слідчих, то «де-факто» він не уповноважений цього робити.

У той же час зарубіжний досвід свідчить про можливість скасування керівником слідчого підрозділу постанови слідчого про закриття провадження і відновлення досудового слідства у

---

* Принцип «дозволене усе, що не заборонено законом» не належить до діяльності державних органів. Цей принцип діє у сфері майнових відносин громадян, юридичних осіб тощо.

справі. Зокрема, в цьому аспекті особливий інтерес становить кримінально-процесуальне законодавство географічного сусіда України – Російської Федерації (РФ).

Так, відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК РФ («Скасування постанови про припинення кримінальної справи або кримінального переслідування»), визнавши постанову слідчого про припинення (в нашому розумінні – закриття) кримінальної справи або кримінального переслідування незаконною або необґрунтованою, керівник слідчого органу скасовує її та відновлює провадження у кримінальній справі [8].

Якщо ж прокурор визнає постанову слідчого про припинення кримінальної справи або кримінального переслідування незаконною або необґрунтованою, він виносить мотивовану постанову про направлення відповідних матеріалів керівникові слідчого органу для вирішення питання про скасування постанови про припинення кримінальної справи.

Позитивним є й положення КПК РФ, якими визначається строк досудового слідства у відновленій кримінальній справі. Так, відповідно до ч. 6 ст. 162 КПК РФ («Строк попереднього слідства»), при поновленні припиненої кримінальної справи строк слідства встановлюється керівником слідчого органу і не може перевищувати одного місяця від дня надходження кримінальної справи до слідчого [8].

Однак, відповідно до вітчизняного законодавства при відновленні закритої справи строк додаткового слідства встановлюється виключно прокурором, який здійснює нагляд за слідством, у межах одного місяця з моменту прийняття справи до провадження (ч. 4 ст. 120 КПК України). Такий підхід законодавця суттєво обмежує начальника слідчого відділу у його процесуальних повноваженнях, тому вважаємо, що в процесі подальшого реформування кримінально-процесуального законодавства України доцільно використовувати досвід російського законотворення.

Щодо підстав відновлення провадження у справі начальника слідчого відділу слід відзначити, що ними можуть бути: скарги учасників процесу та інших зацікавлених осіб; особисте виявлення начальником слідчого відділу нових даних про обставини справи, які раніше були невідомі; визнання начальником слідчого відділу передчасним і необґрунтованим рішенням слідчого, прийнятим із порушенням вимог ст. 213–214 КПК України; звернення слідчого, коли він сам дійшов висновку про необхідність відновлення слідства, але не в змозі самостійно це зробити тощо.

Водночас, начальнику слідчого відділу необхідно дотримуватись і того правила, що провадження у закритій кримінальній

справі може бути відновлене протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 49, 106 КК України).

Реалізувати ж своє право щодо відновлення слідства начальник слідчого відділу може лише у справах, по яких рішення про закриття кримінальної справи приймалося безпосередньо слідчим і яке не потребувало погодження з прокурором (тобто за пп. 1, 2, 4, 8–11 ст. 6 КПК України), а також не приймалося судом.

Якщо рішення про закриття кримінальної справи було прийняте судом (суддею), то скасувати його уповноважений тільки суд в апеляційному порядку (ч. 4 ст. 282 КПК України). Рішення, прийняте прокурором, вправі скасувати вищестоящий прокурор або суддя (ст. 236, 236⁶ КПК України). І слід зауважити, що суд, незважаючи на зміст ст. 216 КПК України, реально не має права відновити досудове слідство. Відповідно до принципу змагальності (ст. 16¹ КПК України), що виключає покладання на суд невластивих йому функцій, суддя після скасування постанови слідчого направляє справу відповідному прокурору для ухвалення такого рішення (ч. 5 ст. 236⁶ КПК України).

Головним слідчим управлінням МВС України було подано спеціальне роз'яснення, що відповідно до вимог ст. 216 КПК України начальник слідчого підрозділу самостійно має право відновити слідство у закритих кримінальних справах, якщо рішення по них не приймалося прокурором згідно зі ст. 7–10 та 215 КПК України, або ж не надавались письмові вказівки згідно з ч. 2 ст. 114 та ч. 5 ст. 114¹ КПК України [3].

Дійсно, у чинному кримінально-процесуальному законодавстві не регламентується процесуальний порядок скасування начальником слідчого відділу постанови про закриття кримінальної справи, яку було винесено слідчим за згодою чи вказівкою прокурора. Оскільки відповідно до ч. 5 ст. 114¹ та ч. 3 ст. 227 КПК України вказівки прокурора з питань розслідування справи є обов'язковими для слідчого і начальника слідчого відділу [9, с. 54], вважається, що скасування начальником слідчого відділу постанови слідчого про закриття справи, яку було винесено за вказівкою прокурора, має здійснюватися тільки за згодою останнього. Схожий порядок передбачається у ч. 5 ст. 165 КПК України («Загальні положення щодо порядку застосування, скасування і зміни запобіжного заходу»).

Стосовно ж скасування постанови про закриття кримінальної справи у порядку її оскарження зацікавленими особами необхідно зазначити, що прийняття такого рішення згідно з положеннями ст. 215, 236⁵ та 236⁶ КПК України є виключною компетенцією прокурора та суду. Отже, начальник слідчого відділу не має права скасовувати такі рішення.

Водночас, у постанові начальника слідчого відділу про відновлення провадження у справі повинні бути зазначені підстави для відміни прийнятого слідчим рішення, а також які слідчі дії необхідно виконати під час додаткового розслідування та протягом якого строку. Окрім цього, слід вказати – кому доручається подальше провадження [10, с. 146].

Таким чином, доцільним та обґрунтованим є внесення змін до ст. 216 КПК України, яку необхідно доповнити наступними положеннями:

«В разі виявлення або надходження даних про нові обставини справи, які свідчать, що її закриття є передчасним, незаконним або необґрунтованим, а також за особистим зверненням слідчого, який прийняв рішення про закриття провадження у справі, начальник слідчого відділу після ознайомлення з матеріалами справи вправі скасувати постанову про закриття справи і відновити досудове слідство».

Наявність подібної норми сприятиме вірному застосуванню положень кримінально-процесуального законодавства щодо відновлення досудового слідства, а також зменшенню кількості слідчих помилок і підвищенню ролі начальників слідчих відділів по керівництву досудовим слідством, що відповідно підвищить також ефективність розслідування.

Нарешті, буде покладено край суперечкам вчених-процесуалістів і практиків, які тривають уже не одне десятиліття.

Список літератури: 1. Попов А. М. Приостановление и возобновление предварительного следствия : [метод. рек.] / А. М. Попов. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ин-та, 2005. – 56 с. 2. Про внесення доповнень і змін до деяких законодавчих актів України : закон України від 15 груд. 1992 р. № 2857-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 6. – Ст. 35. 3. Щодо роз'яснення вимог ст. 216 КПК України : лист Гол. слідчого упр. МВС України від 4 листоп. 2010 р. № 13/12-13417. – Документ МВС України. 4. Про діяльність слідчого апарату МВС України у 2010 році : аналітичний огляд ГСУ МВС України. – Документ МВС України. 5. Про практику застосування судами законодавства, що регулює закриття кримінальних справ / узагальнення опрацьовано суддею Верховного Суду України С. М. Міщенком, заступником начальника управління узагальнення судової практики та аналітичної роботи з питань застосування законодавства Верховного Суду України Л. В. Гавриловою та головним консультантом управління В. М. Ткаченком [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf>. 6. Аналіз стану дисципліни і законності в органах досудового слідства МВС України за 2010 рік. – Документ МВС України. 7. Гришин Ю. О. Про суб'єкти, які правомочні відновлювати досудове слідство у закритій справі / Гришин Ю. О. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://corp-iguvd.lg.ua/dok306.html>. 8. Уголовно-процесуальный кодекс Российской Федерации : принят Гос. Думой 22 нояб. 2001 г., одобрен Советом Федерации 5 дек. 2001 г. : по сост. на 23.07.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rin.ru/lows/514.htm>. 9. Серета Г. П. Теоретичні аспекти здійснення прокуратурою кримінального переслідування / Г. П. Серета // Право

України. – 2007. – № 9. – С. 53–59. 10. Глобенко Г. І. Закриття кримінальних справ з не реабілітуючих підстав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Г. І. Глобенко. – Х., 2007. – 212 с.

Надійшла до редколегії 30.05.2011

Аргументировано право начальников следственных отделов возобновлять досудебное следствие в закрытом уголовном деле, определены соответствующие основания для этого. Предложены изменения в УПК Украины относительно расширения процессуальных возможностей по руководству досудебным следствием.

The right of the heads of investigative departments to restore pre-trial investigation in a closed criminal case is grounded; corresponding reasons for this are defined. Some alterations to the Criminal and Procedural Code of Ukraine concerning the extension of procedural opportunities of managing pre-trial investigation are offered.

УДК 343.98(477)

Б. А. Бурбело

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОСОБУ ОБВИНУВАЧЕНОГО І СПОСОБИ ЇЇ ОТРИМАННЯ

Проведено аналіз поняття даних про особу обвинуваченого. Розглянуто джерела інформації про особу обвинуваченого; методи, засоби, тактичні прийоми і рекомендації, які забезпечують у ході розслідування отримання повної і вірогідної інформації про нього.

Завданням кримінального судочинства є встановлення істини у кримінальних справах, щоб кожен, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний (ст. 2 КПК України). Однією з умов забезпечення вказаних вимог закону є ретельне вивчення особи обвинуваченого. Саме навколо нього зосереджується вся процесуальна діяльність, яка спрямована на отримання об'єктивної інформації про подію злочину. Ніхто інший не знає про злочин стільки, скільки знає сам злочинець. Звідси всі зусилля слідчого спрямовуються на вибір таких прийомів, які б розкрили сформований в обвинуваченого суб'єктивний образ події злочину. Зміст роботи з цією категорією людей потребує особливих, специфічних, професійних, конкретних знань, умінь і практичних навичок.

Разом з тим, окремі питання проблеми криміналістичного дослідження обвинуваченого привертали увагу вчених-криміналістів П. Д. Біленчука, Н. Т. Ведерникова, Ф. В. Глазиріна, А. П. Гуськова, В. А. Жбанкова, М. Г. Коршика, А. С. Кривошеєва, Г. К. Курашвілі, А. М. Ларіна, А. Н. Ларькова, В. Г. Лукашевича,